

OIKEUSMINISTERIÖLLE

VN/34680/2022

Lausuntopyyntö: Oikeuslaitostyöryhmän projektiryhmän Siviiliprosessin sujuvoittaminenmuistio - lentoviivästysasioiden käsittelyä koskevat ehdotukset

Suomen Tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää lausuntonaan otsikon asiassa seuraavaa.

Suomen Tuomariliitto ry kannattaa muistiossa esitettyjä lentoviivästysshyvitystä koskevien riita-asioiden käsittelyä koskevien lainsäädännöllisten muutostarpeiden selvittämistä mahdollisimman pian.

Lentoviivästysasioita on käsiteltävänä käräjäoikeuksissa, joiden tuomiopiirin alueella on lentokenttä. Juttut ovat pääosin keskittyneet Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen, jossa asioita on vireillä noin 1.100, ja juttujen käsittely on pahasti ruuhkautunut. Lentoviivästysasioiden määrä vaikuttaa myös muiden asioiden käsittelyaikoihin ja ruuhkauttaa helposti kaikkien vireillä olevien riita-asioiden käsittelyn yksittäisessä tuomioistuimessa.

Tuomariliitto toteaa, että kun erityisjärjestelyjä yksittäisiin asiaryhmiin tai ongelmiin lähdetään tekemään prosessilakien tasolla, seurauksena on pääsääntöisesti oikeudenkäyntimenettelyä koskevan sääntelyn monimutkaistuminen, joka ei edistä asioiden käsittelyn joutuisuutta eikä läpinäkyvyyttä. Lähtökohtaisesti prosessisäännöksiä tulisi siksi tarkastella kokonaisuutena. Tässä ruuhkatilanteessa on kuitenkin perusteltua tarkastella mahdollisuuksia tämän erityisen asiaryhmän käsittelyn tehostamiseksi lainsäädännön keinoin kuitenkin pitäen mielessä, että jokainen pistemäinen erityisuudistus kasvattaa tarvetta kokonaisuudistukselle edellä selostetusta syystä.

Sähköiset lomakkeet ja sähköinen asiointipalvelu helpottaisivat matkustajien oikeuksiin pääsemistä. Asioinnin helpottuessa on todennäköistä, että myös asioiden lukumäärä kasvaisi. Tuomariliitto toteaa, että ohessa on säilytettävä mahdollisuus myös esittää vaatimuksia perinteisesti paperisella hakemuksella. Kaikilla korvauksiin oikeutetuilla ei jatkossakaan ole välttämättä sähköisiä järjestelmiä käytössään tai valmiuksia sellaisten käyttämiseen.

Yhteenvedon laatiminen yleensä selkeyttää asian käsittelyä. Näissä asioissa voisi olla mahdollista toimia kuten pienten riita-asioiden käsittelystä on esitetty, että yhteenvedon sisältöä kevennettäisiin riidattomiin ja riitaisiin kysymyksiin sekä mahdollisesti todisteluun ja todistusteemoihin ja näyttötaakkaan.

Valmistelun ja pääkäsittelyn pitäminen samana päivänä on mahdollista nykyisten säännösten mukaan, eikä erilliselle valmisteluistunnolle olisi yleensä näissä asioissa tarvetta.

Tuomariliitto toteaa, että ehdotettu asian ratkaiseminen kirjallisessa menettelyssä ja kirjallisten kertomusten huomioiminen todisteena, vaikka joku niitä vastustaisi, voisi nopeuttaa asioiden käsittelyä. Harvintaa tulisi kuitenkin tehdä myös oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta. Vastapuolella ei ole mahdollisuutta esittää kysymyksiä kirjallisen kertomuksen antaneelle henkilölle eikä todistajan luotettavuudesta tai edes siitä, että todistaja itse on antanut kysymyksessä olevan kertomuksen ole takeita.

Tuomariliitto kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että todistajan kertomusta tällä hetkellä koskevan sääntelyn mukaan todistaja antaa kertomuksensa vakuutuksen nojalla ja tarkoituksella valheellinen kertomus voi johtaa rikosvastuuseen (prosessipetos). Rangaistusuhka omalta osaltaan turvaa kertomusten luotettavuutta. Tältä osin voimassa olevaa sääntelyä ei Tuomariliiton näkemyksen voida soveltaa kirjalliseen kertomukseen ja se omalta osaltaan heikentää kertomusten luotettavuutta.

Mikäli kirjallisen kertomuksen käyttäminen sallittaisiin, olisi kuitenkin turvattava mahdollisuus esittää kysymyksiä vastapuolen todistajalle joko kirjallisesti tai suullisesti ja mietittävä millä tavalla kertomuksen antaneen henkilöllisyydestä varmistutaan. Jos tarkennettavaa tai lisäkysymyksiä olisi, yksinkertaisinta olisi kuulla kirjallisen kertomuksen antanutta henkilöä istunnossa.

Jo nykyiset preklusiota koskevat säännökset antavat mahdollisuuden preklusion käyttämiseen valmistelussa.

Oikeudenkäyntikulujen määrän säätäminen lähtökohtaisesti kiinteäksi olisi erittäin kannatettavaa näissä asioissa, kun kulukysymykset ovat usein riitaisia ja riidan kohde kaavamainen. Tämä voisi myös madaltaa korvausta vaativien matkustajien prosessikynnystä, kun kulujen määrä ei nousisi selvästi suuremmiksi kuin haetun korvauksen määrä. Kiinteät kulut voisivat lisätä korvaushakemusten riitautuksia myös vastaajien puolelta, kun lentoyhtiön kuluriski pienenisi. Uudistus parantaisi oikeusturvaa ja samalla oletettavasti kasvattaisi asioiden lukumäärää kärjäoikeuksissa.

Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella Bryssel I asetuksen mukaan määräytyvä lentohyvitysasioissa toimivaltainen tuomioistuin on kantajan valinnan mukaan jo lennon lähtö- tai saapumipaikan tuomioistuin. Tuomioistuinten alueellista toimivaltaa koskeva sääntely on siten jo EU-oikeustasolla säädetty, mikä aiheuttaa haasteita siirtomahdollisuuden käyttämiselle. Asian siirtämistä lennon lähtö- ja saapumispaikkakuntien tuomioistuinten välillä voitaneen selvittää. Mahdolliset EU-oikeudessa suunnitellut muutokset lentoviivästyksiin tulee myös huomioida asiaa selvitetäessä. Mikäli asioita siirretään tuomioistuimesta toiseen, tulisi tarkoin selvittää, miten se toteutetaan, ettei ruuhka vain siirry tuomioistuimesta toiseen. Lisäksi tulisi huomioida, että resurssit jakautuvat työmäärän mukaisesti.

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa. Lausunnon ovat valmistelleet kärjäjätuomarit Minna Leikas, Mari Tikkala ja Johanna Helminen.

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Helsingissä 25.03.2026

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä
puheenjohtaja

Johanna Helminen
varapuheenjohtaja